

INSTITUTIONAL ISLOHOTLARNI CHUQURLASHTIRISH SHAROITIDA LIZING INVESTITSİYALARINI RIVOJLANTIRISH

Kadirov Abdurashid Madjidovich

i.f.d, professor

*TDIU huzuridagi "O'zbekistonni iqtisodiyotini rivojlantirishning
ilmiy asoslari va muammolari" ilmiy-tadqiqot markazi,*

Axmedieva Aliya Toxtarovna

DSc, professori.v.b

Makroiqtisodiy tahlil va prognozlashtirish kafedrası.

Annotatsiya. Ushbu maqolada lizing asosida investitsiya kiritish mexanizmini tashkil etish va amalga oshirish tamoyillari yoritib berilgan, lizing munosabatlarini rivojlantirish asosida asosiy kapitalni ko'paytirishda investitsion qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan, O'zbekistonda lizing faoliyatini tartibga solishning institutsional asoslari o'rganib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tamoyillar, strategiya, investitsiya, institutsional, kapital, mexanizm, lizing, xorijiy tajriba, uslubiyat, nazariya.

РАЗВИТИЕ ЛИЗИНГОВОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ УГЛУБЛЕНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ РЕФОРМ

Аннотация. Анализ опыта зарубежных государств позволяет выделить общие тенденции и особенности, способствующие успешному развитию региональных экономик и социальных структур. Исследование предоставляет основу для разработки и внедрения эффективных стратегий социально-экономического развития национальных территорий.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, стратегия, территориальное преобразование, зарубежный опыт, методология, практика, теория.

DEVELOPMENT OF LEASING INVESTMENT UNDER CONDITIONS OF DEEPENING INSTITUTIONAL REFORMS

Annotation. Analysis of the experience of foreign countries allows us to identify common trends and features that contribute to the successful development of regional economies and social structures. The study provides a basis for the development and implementation of effective strategies for the socio-economic development of national territories.

Keywords: socio-economic development, strategy, territorial transformation, foreign experience, methodology, practical, theory.

Kirish. Jahonda lizing investitsiyalash mexanizmlarini ishlab chiqish, mulkka egalik qilishning ikki tomonlamaligi va lizing munosabatlaridamulk bir vaqtning o'zida barcha ishtirokchi sub'ektlarga tegishli bo'ladi. Jahondagi ob'ektiv iqtisodiy beqarorlik sharoitida xalqaro investitsiyalar oqimining kamayishi investitsiya loyihalarini amalga oshirish jarayonini sekinlashtirishga olib keldi. «To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimi 2020 yilda 35 foizga kamayib, 1 trln. AQSh dollarini tashkil etdi. Yevropada jami to'g'ridan-to'g'ri

investitsiyalaroqimi 80 foizga kamayib, 73 milliard AQSh dollarini tashkil qildi. Bu ko'rsatkich Buyuk Britaniyada 57 foiz, Frantsiyada 47 foiz va Germaniyada 34 foizga kamaydi. AQShda investitsiyalar oqimi qayta investitsiya qilingan daromadlarning kamayishi hisobiga 40 foizga kamayib, 156 milliard AQSh dollarini tashkil qilgan»¹.

Mahalliy va xorijiy iqtisodchilarning lizing munosabatlari mexanizmlarini ishlab chiqishga qo'shgan salmoqli hissasiga qaramay, to'liq o'rganilmagan bir qator muammolar mavjud.

Adabiyot sharxi. Iqtisodiy adabiyotlarda investitsiyalar nazariy jihatlarining turli xil talqinlari ko'rib chiqiladi: investitsiya resurslarining investitsion faoliyati, investitsiya resurslarining mohiyatini aniqlashga yondashuvning turli ishlari tahlili hamda investitsiya jarayoni amalga oshiriladi, investitsiyalarning xususiyatlari aniqlanadi va tasniflari ishlab chiqiladi: mulkchilik shakllari bo'yicha, investitsiya resurslari bo'yicha, korxona mablag'lari va resurslarini investitsiya qilish sohalari bo'yicha. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning investitsion faoliyatining muhim elementi sifatida lizingning afzalliklari asoslab berilgan, lizing faoliyatining O'zbekiston uchun ta'siri aniqlangan: ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish; lizingga mashina va uskunalar sotib olish orqali ularni modernizatsiya qilish vaqtini qisqartirish; kapitalni qarzga olingan mablag'dan faoliyatga o'tkazish jarayonini tezlashtirish.

Lizing tushunchasi, lizing investitsiyalari mexanizmini tashkil etish va amalga oshirish tamoyillari, turli mualliflarning asarlarida ko'rib chiqiladi, to'lash va qaytarish asosida lizingning tabiati o'rganiladi, lizingni samarali boshqarishning maqsadli yo'nalishlari taklif etiladi. Lizingning ishlab chiqarish, sotish, investitsiya va rag'batlantirish kabi funktsiyalari asoslanadi va aniqlanadi hamda lizing ta'rifining turli me'yoriy talqinlari o'rganiladi.

J.Keyns "jamg'arma va investitsiyalar bir-biriga teng bo'lishi kerak, chunki ularning har biri daromadning iste'moldan oshib ketishiga teng"².

J.Keyns shuningdek, iqtisodiy o'sish uchun asos bo'lgan yalpi talab va investitsiyalarni rag'batlantirishni ta'kidlaydi.

Lizingdan ishlab chiqarishni texnik qayta jihozlashda investitsiyalar manbai sifatida foydalanish tegishli daromad olish uchun maqsadli investitsiyalarni amalga oshirishga imkon beradi, bu esa o'z navbatida kapitalni oshirish manbai va investitsiyalarning harakatlantiruvchi rag'bat hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda investitsiya lizingi iste'molchining tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytirish va bir martalik kapital xarajatlarni kamaytirish maqsadida moliyalashtirish deb ta'riflanadi³.

1World Investment Report-2021: Investing in sustainable recover, UNCTAD/WIR/2021.https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf.

2 Ж.Кейнс Общая теория занятости, процента и денег. Избранное / Дж.М. Кейнс; вступ. статья Н.А. Макашевой. – М.: Эксмо, 2007. – с. 89

3 Андрійчук В. Методологічні і методичні засади обґрунтування параметрів угоди фінансового лізингу в аграрному секторі / В. Андрійчук, О. Радіоненко // Економіка України. – 2002. – № 10. – С. 56-64., Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку: моногр. / В.І. Рошило.

F.Fabotstsining so'zlariga ko'ra, investitsiya jarayoniga lizing mexanizmlarini kiritish odatiy holdir, ularning bosqichlari: moliyaviy imkoniyatlarni baholash, investitsiya maqsadlari va hajmlarini aniqlashni o'z ichiga olgan investitsiya siyosatini tanlash; aktivlarni tanlash; investitsiya samaradorligini baholash, investitsiya qarorini shakllantirish va boshqarish uni amalga oshirishdan iborat⁴.

Aynan shu talqinda lizing qo'llanila boshlandi va xorijiy va mahalliy nazariya va amaliyotda qo'llaniladi.

V.Mironenkoning fikricha, investor – bu lizing bitimini moliyalashtirishda ishtirok etadigan shaxs (moliya institutlari – banklar, investitsiya fondlari, sug'urta kompaniyalari va boshqalar)⁵.

V.Goremikin o'z ishida lizing funktsiyalarining eng yirik ro'yxatini beradi va o'n uchta funktsiyani ta'kidlaydi, ulardan to'rttasi Ye.Chekmarevoy tomonidan taklif qilingan funktsiyalarga to'liq mos keladi. Qolgan to'qqiztasi quyidagilar: mablag'larning biznes zonasini kengaytirish, raqobatbardosh munosabatlarni rivojlantirish, mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish, tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish, mulk qiymatini qoplash, mulk egasi va foydalanuvchisini tabaqalashtirish, xususiy mulkdorni ko'paytirish, umumiy mulkchilikning ikkilanishini bartaraf etish, mulkni tabaqalashtirish⁶.

Shuni ta'kidlash kerakki, dunyoda lizing munosabatlarining katta tajribasiga qaramay, lizingning mohiyati to'g'risida kelishuv mavjud emas, hozirgi vaqtda turli xil talqinlar qo'llanilmoqda:

lizing vaqtincha bo'sh yoki jalb qilingan moliyaviy resurslarni investitsiya kreditlash shakllaridan biri sifatida qoraladi (M.Djovanolli)⁷;

lizing o'zaro bog'liq, iqtisodiy va huquqiy, qarz olishga asoslangan ijara munosabatlarining maxsus turi vositachiligida, shu jumladan moliya-kredit munosabatlari majmui sifatida qoraladi (D.Gazibekov)⁸;

lizing mulkchilik munosabatlarini amalga oshirish usuli sifatida belgilanadi: lizing beruvchida qolgan ijaraga olingan aktivni tasarruf etish huquqini davriy to'lovlar evaziga lizing oluvchiga o'tadigan mulk huquqi va foydalanish huquqidan ajratish (E.Chekmareva)⁹.

Asosiy qism (metodologiya, natijalar). Lizing mexanizmi o'zi bilan xo'jalik yurituvchi sub'ektlar investitsion faoliyatining muhim elementini ifodalashi, lizing faolligini rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash choralari

– Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 272 с.

4 Ф.Фабоцци Управление инвестициями. – М.: Инфра -М, 2000. 932 с, Шарп У. Ф., Александер Г. Дж., Бэйли Дж. В. Инвестиции. – М.: Инфра - М, 1999. 1055 с

5 Мироненко В. О. Понятие, сущность и виды лизинга/ В. О. Мироненко. - Текст: непосредственный, электронный// Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы VI Междунар. науч. конф. Санкт-Петербург: Свое издательство, 2017. - С. 70.

6 Горемыкин В. Основы технологии лизинговых операций: - М.: Ось - 89, 2000г.16с., 220с

7 M. Giovanoli. Le credit-bail (leasing) en Europe : developpement and nature juridique. P., 1980, P.

8 Газибеков Д.Г., Сабилов О.Ш. Лизинг и его развитие в Узбекистане. – Ташкент, 2001. – с 131

9 Чекмарева Е. Лизинговый бизнес. - М.: Экономика, 1994г. с.5, с.17-24.

ko'plab xorijiy davlatlarning investitsiya siyosatiga kiritilganligi ko'rsatib berilgan. European Federation of Equipment Leasing Company Association (Leaseurope) fikriga ko'ra, lizingning ommalashuvi va uning faollashish xususiyati mamlakatda iqtisodiy rivojlanish darajasi ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi¹⁰.

Yuqorida bayon etilganlardan kelib chiqqan holda, muallifning fikriga ko'ra, bozorda raqobat kuchayishi sharoitida yuzaga keluvchi cheklangan moliyaviy resurslar tadbirkorlarni muqobil manbalardan investitsiyalarni jalb etish orqali texnologik jarayonlarni takomillashtirishga undaydi. Shu tariqa, lizing sohasidagi iqtisodiy munosabatlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, soliqqa tortish, moliya-kredit siyosati, institutlar va infratuzilmani rivojlantirish, sug'urtalash va boshqa mexanizmlar orqali tartibga soluvchi yangi makroiqtisodiy muhit yuzaga keladi.

Maxsus jamg'arma vazifalari sifatida quyidagilar taklif qilinadi:

lizing kompaniyalariga xorijiy kredit liniyalarini jalb qilish hisobiga milliy va xorijiy valyutadagi resurslarni jalb qilish imkoniyatini berish;

lizing kompaniyalariga tijorat banklari tomonidan berilayotgan kreditlar bo'yicha kafil bo'lish;

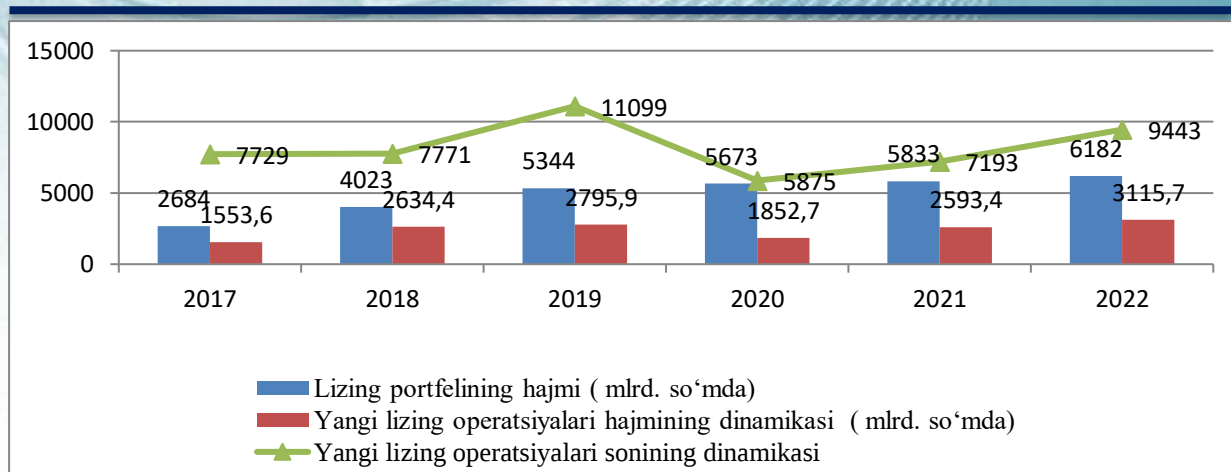
lizing kompaniyalariga jamg'arma tomonidan tijorat banklari kreditlari foizlari bo'yicha 50% miqdorida kompensatsiya berish shaklida moliyaviy yordam ko'rsatish.

Mazkur kontekstda, lizing-ijara, lizing-kredit, lizing-bo'lib-bo'lib to'lash tushunchalarini qiyosiy tahlil qilish asosida, shuningdek, lizing munosabatlarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va jahon tendentsiyalarini hisobga olgan holda, muallif tomonidan «lizing investitsiyalari» ta'rifining yangi talqini taklif etilgan. Yuqorida keltirilgan ta'riflarni umumlashtirish va tizimlashtirish asosida quyidagi ta'rif asoslangan: «lizing investitsiyalari – innovatsion jarayonlarni jadallashtirishni hisobga olgan holda iqtisodiyotning real sektorini modernizatsiya qilish va asosiy ishlab chiqarish fondlarini yangilash maqsadida lizing kompaniyalarining o'z mablag'lari yoki jalb qilingan mablag'lari hisobiga asosiy kapitalga investitsiya kiritish mexanizmi».

2017-2022 yillarda respublikada lizing xizmatlari bozorini rivojlantirish, lizing xizmatlari ko'rsatuvchi tashkilotlar faoliyatini tartibga solish va rag'batlantirish, lizing amaliyotlarini o'tkazishni takomillashtirish, tadbirkorlik subyektlarining bu turdagi investitsiya xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirildi (2-rasm).

Respublikada lizing munosabatlarini rivojlantirish tendensiyalarining keng qamrovli tahlili shuni ko'rsatdiki, lizing amaliyotlari hajmining o'sish sur'ati 2022 yilda 2017 yilga nisbatan lizing portfelini xajmi 2,3 marta oshgan, yoki 2684 mlrd so'mdan 6182 mlrd so'mgacha.

¹⁰Rapport sur le contract de credit bail (leasing) UNIDROIT, 1975. Etude LIX – Doc. 1, P. 17.

2-rasm. Yangi lizing amaliyotlari hajmi, soni va portfelining o'sish suratlari (mlrd. so'm)¹⁹

Yangi lizing operatsiyalarini soni 7729 tadan 9443 tagacha oshdi) ni tashkil etdi, bunga bozorda Fincom kompaniyasining paydo bo'lishi xam sabab bo'ldi²⁰. 2020 yildagi COVID-19 oqibatlarini hisobga olgan holda lizing amaliyotlari soni mos ravishda 47,1 foizga kamayib, 5875 (dona) ni tashkil etdi.

Lizingli investitsiyalash mexanizmining mohiyatini tushunish uning imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi va lizing operatsiyalarida bir vaqtning o'zida barcha ishtirokchi xo'jalik yurituvchi subyektlarga tegishli mulkka egalik qilishning ikki tomonlamaligi institutsional asosni takomillashtirishni talab etadi.⁹

Milliy qonunchilikda lizing munosabatlari moliyaviy faoliyat turi sifatida taqdim etilgan bo'lib, u investitsiya jarayonining bir qismi sifatida lizingning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlarini to'liq ochib bermaydi. O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston Respublikasida mavjud bo'lgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar lizing kompaniyalari faoliyatini rivojlantirish uchun zarur institutsional asoslarni yaratdi. Shu bilan birga, mavjud qonun hujjatlarining ayrim qoidalari asosiy fondlarni yangilashni, shuningdek, milliy iqtisodiyotning real sektorini modernizatsiyaashni investitsiyalar bilan qo'llab-quvvatlash masalasida lizing munosabatlari imkoniyatlarini cheklaydi.

Lizing munosabatlarining qonun hujjatlari bazasini takomillashtirish zarurati quyidagi qoidalarni amalga oshirish bilan bog'liq:

asosiy kapitalga investitsiya kiritishda lizing mexanizmi ulushini oshirish uchun shart-sharoitlar yaratish;

ishlab chiqarishni texnologik modernizatsiya qilish, shu jumladan moliyaviy imkoniyatlari cheklangan tadbirkorlar uchun investitsiya manbalarini kengaytirish;

moliya institutlari o'rtasida raqobatni rivojlantirishga, iqtisodiyotning real sektori subyektlari uchun investitsiya manbalarini kengaytirishga yordam beradi;

¹⁹O'zbekiston lizing beruvchilar assotsiatsiyasining «2022 yil yakunlari bo'yicha O'zbekistonda lizing xizmatlari sektor sharhi» ma'lumotlari bo'yicha muallifishlanmasi

⁹Muallif tomonidan aniqlangan

qo'shimcha garovni talab etmaydi, lizing oluvchining talablariga muvofiq uskunar bilan ta'minlaydi, shuningdek investitsiya loyihalariga servis xizmatini ko'rsatib boradi;

O'zbekiston Respublikasining «Uskunaning xalqaro ijarasi to'g'risida»gi konvensiyada (Ottava, 1988 yil 28 may) ishtirok etishi umumiy lizing rejasi bo'yicha uskunar yetkazib beruvchilarning xalqaro bozoriga chiqish imkonini beradi.

Tadqiqotning xulosalari va keyingi istiqbollari. Jahon tendensiyalariga tayangan holda, lizing investitsiyalari siyosatining samarali vositasi ekanligi, ishlab chiqarishni rivojlantirishda muhim o'rin tutishi aniqlandi. Faoliyatning ushbu turi kredit, investitsion va moliyaviy amaliyotlar tarkibiy qismlarini o'zida mujassam etgan o'ziga xos iqtisodiy tabiati tufayli haqiqatan iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin.

Rivojlanish instituti sifatida lizing investitsiyalarining iqtisodiy toifasi izohlab berilgan va lizing-ijara, lizing-kredit, lizing-bo'lib-bo'lib to'lash tushunchalarining qiyosiy tahlili, lizingning investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmi sifatidagi funksiyalarini belgilash orqali amalga oshiriladi.

Davlat tomonidan tartibga solishning joriy etilishi lizing bozorini tashkil etishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu borada o'rganishlar quyidagilarni asoslaydi:

investitsiya dasturlarini amalga oshirishda lizingni tartibga solish funksiyalarini O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy rivojlanish va kambag'allikni qisqartirish vazirligiga, nazorat funksiyalari esa O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligiga o'tkazish mumkin;

lizing faoliyatining o'z-o'zini tartibga solish (SRO) konsepsiyasi ilgari surilmoqda. O'z-o'zini tartibga soluvchi tashkilot lizing amaliyotlarini o'tkazish mezonlari va qoidalarini ishlab chiqishi va ularning barcha a'zolar tomonidan bajarilishini ta'minlashi, shuningdek, lizing xizmatlari iste'molchilarining huquq va manfaatlarini himoya qilish tizimini yaratishi va qo'llab-quvvatlashi kerak (O'zbekiston Lizing beruvchilar assotsiatsiyasi);

lizing kompaniyalarining o'z mablag'lari miqdori masalasi yuzaga keluvchi, o'z kapitalining yetarlilik mezoni bo'yicha lizing kompaniyalari reyestrini joriy etish zarurati taklif etiladi. Lizing kompaniyalari kapitalining yetarliligi me'yorlarining joriy etilishi investor va kredit beruvchilar uchun lizing kompaniyalari faoliyatining ochiqligi va shaffofligini oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, lizing xizmatlari bozorining yuqori darajada rivojlanganligi iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirish hisobiga mamlakatning uzoq muddatli makroiqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, kapital jamg'arilishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Andriychuk V. Metodologichni i metodichni zasadi obgruntuvannya parametriv ugodi finansovogo lizingu v agrarnomu sektori / V. Andriychuk, O. Radionenko // Yekonomika Ukraïni. – 2002. – № 10. – S. 56-64., Roshilo V.I. Djerela finansuvannya innovatsiynogo rozvitku: monogr. / V.I. Roshilo. –

Chernivsi: Knigi – XXI, 2006. – 272 s.

2. Goremikin V. Osnovi texnologii lizingovix operatsiy: - M.: Os - 89, 2000g.16s., 220s
3. M. Giovanoli. Le credit-bail (leasing) en Europe : developpement and nature juridique. P., 1980, P.
4. Gazibekov D.G., Sabirov O.Sh. Lizing i yego razvitiye v Uzbekistane. – Tashkent, 2001. – s 131
5. J.Keyns Obshaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg. Izbrannoye / Dj.M. Keyns; vstup. statya N.A. Makashevoy. – M.: Eksmo, 2007. – s. 89
6. Leshenko M.I. Osnovi lizinga: Uchebnoye posobiye / M.I. Leshenko. - Finansi i statistika, 2015. –S. 14.
7. Mironenko V. O. Ponyatiye, sushnost i vidi lizinga/ V. O. Mironenko. - Tekst: neposredstvenniy, elektronniy// Problemi i perspektivi ekonomiki i upravleniya: materialy VI Mejdunar. nauch. konf. Sankt-Peterburg: Svoye izdatelstvo, 2017. - S. 70.
8. F.Fabotssi Upravleniye investitsiyami. – M.: Infra -M, 2000. 932 s, Sharp U. F., Aleksander G. Dj., Beyli Dj. V. Investitsii. – M.: Infra - M, 1999. 1055 s
9. Chekmareva Ye. Lizingoviy biznes. - M.: Ekonomika, 1994g. s.5, s.17-24.
10. Rapport sur le contract de credit-bail (leasing).UNIDROIT. 1975. EtudeLIX – Doc. 1. P. 17.
11. O‘zbekiston lizing beruvchilar assotsiatsiyasining «2022 yil yakunlari bo‘yicha O‘zbekistonda lizing xizmatlari sektor sharhi» ma’lumotlari bo‘yicha muallifishlanmasi.
12. World Investment Report-2021: Investing in sustainable recover. UNCTAD/WIR/2021.https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf.
13. Фазлиев, Ж. Ш. (2023, October). ТОМЧИЛАТИБ СУҒОРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ ОРҚАЛИ СУҒОРИЛГАН ОЛМА БОҒЛАРИНИНГ ТУПРОҚ АГРОКИМЁВИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. In Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities (Vol. 2, No. 11, pp. 19-23).
14. Фазлиев, Ж. Ш. (2019). EFFICIENCY OF USE OF CLAY WATER WITH DROP IRRIGATION. ЖУРНАЛ АГРО ПРОЦЕССИНГ, (4).
15. Xudayev, I. J., & Tojiyev, S. M. (2023). NAMLATGICH-BLOKLARDAN HOSIL QILINGAN EKTRANLI EGATLARDAN G ‘O ‘ZANI SUG ‘ORISH TEXNOLOGIYASI. In Uz-Conferences (Vol. 1, No. 1, pp. 514-519).
16. Худайев, И., & Фазлиев, Ж. ТЕХНОЛОГИЯ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ САДОВ И ВИНОГРАДНИКОВ. JURNALI, 176
17. Fazliyev, J. (2017). Drip irrigation technology in gardens. Интернаука. Science Journal, 7(11).
18. Fazliyev, J. (2018). Modern irrigation methods for gardens. Science, 22, 24-26.

19. Фазлиев, Ж. Ш., & Баратов, С. С. (2014). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГЛИНИСТОЙ ВОДЫ ПРИ КАПЕЛЬНОМ ОРОШЕНИИ. The Way of Science, (4), 77.
20. Fazliyev, J. EFFICIENCY OF APPLYING THE WATER-SAVING IRRIGATION TECHNOLOGIES IN IRRIGATED FARMING «ИНТЕРНАУКА» Science Journal № 21 (103) June 2019 г.

